

УДК 811. 161. 2'38

DOI 10.31654/2520-6966-2025-26F-112-145-154

**Бондаренко А. І.**

доктор філологічних наук, професор кафедри української мови,  
літератури, культурології та журналістики  
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя  
alla\_bon@ukr.net  
orcid.org/0000-0003-4140-4733

## **Проблема лінгвальної динаміки в сучасних мовознавчих дослідженнях**

*У статті порушено питання лінгвальної динаміки, уявлення про яку по-м'якшує поляризацію синхронії та діахронії. Розглянуто механізми мовних і мовленнєвих змін у межах сучасних лінгвістичних парадигм, ураховуючи її функційно-прагматичну та когнітивно-дискурсивну. Пояснено важливість розгляданої проблеми не лише для історії мови, а також й інших мовознавчих галузей: ономасіології, лінгвокультурології, лінгвоконцептології, соціолінгвістики, етнолінгвістики, аксіолінгвістики та ін. Аргументовано розгортання лексико-семантичного потенціалу завдяки окресленню імпліцитної інформації в соціальному, культурному, ідеологічному та психологічному контекстах. Схарактеризовано внесок українських лінгвістів у проблему розвитку реалізованих мовних підсистем під час російсько-української війни. Узагальнено відомості про утворення okazіonalіzmів, актуалізацію різних груп лексики, негативну конотацію слів, утворення okazіonalіzної сполучуваності. Виявлено зміни в аксіологічній мовомисленнєвій картині світу як реакцію українськомовного соціуму на збройне вторгнення та як вияв опору агресії.*

**Ключові слова:** синхронія, діахронія, мовленнєва динаміка, мовна підсистема, порівняльно-історична парадигма, функційно-прагматична парадигма, когнітивно-дискурсивна парадигма.

---

**Актуальність дослідження.** Розвиток мовознавства відбувається одночасно з переходом від одного способу отримання знання до іншого, і нові бачення не перекреслюють попередні досягнення, а на певних етапах дослідження повертаються до них. Відомо, що зміну діахронійного підходу до вивчення мовних і мовленнєвих явищ на синхронійний викликала потреба досягнути мову як систему з її рівнями, парадигматичними та синтагматичними відношеннями, а також інваріантами та варіантами лінгвальних компонентів. Проте взаємодія між парадигмами лінгвістики, які змінили не лише генетичну, а й таксономічну, а також сучасні (функційно-прагматичну, когнітивно-

дискурсивну, лінгвосинергетичну) не полишає, а навпаки, охоплює використання досвіду порівняльно-історичної парадигми, її методологічних напрацювань. У такий спосіб можна уявити лінгвістичну наступність як застосування інструментарію досліджень минулого на сучасному етапі розвитку мовознавства. Наведені міркування зумовлюють необхідність розгляду мовленнєвих явищ у їхній динаміці з поєднанням синхронійного та діахронійного підходів у сучасному мовознавстві, розмежування яких належить Ф. де Соссюру. Лексикографічні мовознавчі джерела застерігають від трактування мовленнєвих змін як предмета лише діахронійного підходу, бо й синхронійне вивчення передбачає розгляд мовної динаміки, проте впродовж не значного періоду, а певного етапу: «Синхронія є своєрідною науковою фікцією постійно змінюваної мовної системи» [10, с.658].

**Мета дослідження** – розкрити механізми вивчення лінгвальної динаміки з огляду на специфіку сучасних галузей мовознавства, які перебувають у межах сучасних лінгвістичних парадигм, ураховуючи й функційно-прагматичну та когнітивно-дискурсивну.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Рух мовленнєвих змін відображено в працях В. Гойсак, С. Гриценко, Т. Космеди, Г. Мартинової, А. Мойсієнка, М. Степаненка, Г. Сюти, Р. Христіанінової та ін. Дослідники застосовують переважно аксіологійний, референційний і репрезентативний підходи до вивчення ономастичних, семасіологічних і когнітивних змін.

**Матеріали та методи дослідження.** Наукову розвідку виконано на матеріалі сучасних наукових текстів, які відображають розгляд реалізації мовної системи в її русі не тільки в галузі історії мови, а також й ономасіології, лінгвокультурології, лінгвоконцептології, соціолінгвістики, етнолінгвістики, аксіолінгвістики та ін., найважливішим для яких є принцип антропоцентризму. У дослідженні переважає використання дескриптивного методу, проте застосовано також синтез і дедукцію, які створюють можливості для наукового узагальнення.

**Результати дослідження та їх обговорення.** Для сучасної історії мови й історичної діалектології розгляд мовних змін у світлі діахронії є природним і традиційним. Такий підхід становить основу галузевої своєрідності та вмотивовує відношення цих наукових дисциплін із діалектологією та лінгвогеографією. У зв'язку з цим необхідно відзначити напрацювання В. Мойсієнка, який за допомогою комп'ютерних технологій аналізує явище ікавізму та приходить до важливих висновків щодо рефлексів етимологічних монофтонгів \*о та \*е: «Єдиної лінії розвитку на зразок о > у > ѱ > і від Холма до

Полтави, зрозуміло, не було. Більш надійно витворення і < \*о можемо простежити в південно-західному ареалі, де факти сучасної лінгво-географії можемо порівнювати з писемними текстами (переважно конфесійними) з відносно точною локалізацією щонайменше від кінця XIII, а від XIV ст. маємо пам'ятки світські, над якими церковно-слов'янська орфографічна традиція тяжіла не такою мірою» [8]. У зв'язку з назрілою мовознавчою проблемою, яку порушував ще Ю. Шевельов, у 2016 р. побачила світло «Історична діалектологія української мови» В. Мойсієнка, в основі якої перебувають риси північного (поліського) наріччя [7].

Усвідомлення необхідності вивчати мовні об'єкти та дискурсивні продукти як створювані та перетворювані в часі значно розширює дослідницькі горизонти не тільки «діахронійно чутливих» галузей мовознавства. Мовні компоненти не є ізольованими в дискурсивному просторі. Вони взаємодіють як із лінгвальними, так й екстралінгвальними елементами та, будучи семантично рухливими, під впливом нових соціокультурних обставин набувають конотативного збагачення, переосмислення й інших трансформацій. Лексико-семантичний репертуар розгортає свої можливості через те, що імпліцитну семантику «прочитують» на щоразу іншому контекстуальному тлі. Бачення поступу лінгвальних змін охоплює не лише історію мови, а й інші дисципліни, для яких важливими є не тільки експліцитність, а й імпліцитність вербальних одиниць, їхній внутрішній розвиток і збагачення, а також проєктування концептологічних структур, в основі яких перебуває інформаційна мережа лексико-семантичних елементів.

Наукові студії в межах сучасних галузей мовознавства демонструють виявлення семантичних трансформацій лінгвальних елементів. Опиняючись у нових контекстах, лексичні та фразеологічні складники вибудовують не лише розрізнені паралелі, а й системні відношення. Тому вчення О. Потебні про внутрішню форму слова, тобто його найближче етимологічне значення, нині актуалізовано завдяки інструментарію функційно-прагматичної та когнітивно-дискурсивної парадигм. Такий підхід демонструє уявлення про своєрідну історичну пам'ять слів, їхні глибинні асоціативні відношення, спаяність певних понять у структурі словесних образів, що дає змогу бачити закономірності здобуття нових знань.

Свідченням змінності мовних одиниць, а отже, і релевантності застосування в етнолінгвістиці й ономасіології діахронійного принципу, є переінтерпретація лінгвокультурних кодів, зокрема сенсорного, який дослідила О. Селіванова: «Знаки результатів сенсорних процесів

за рахунок метафоричної переінтерпретації поповнюють переважно оцінний код культури, адже людські відчуття стереотипно аксіологізовані. При фразотворенні в реципієнтній зоні оцінного коду відбувається подвійна сенсорно-мисленнєва операція» [9, с. 189].

Необхідність вивчення мовомисленнєвих процесів у їхній динаміці усвідомлена в лінгвоконцептології. У процесі характеристики вербальної форми концептів важливим є вивчення засобів об'єктивації таких когнітивних структур, які відображають специфіку духовної культури, сформованої на різних етапах функціонування мовних одиниць у відповідному середовищі. М. Скаб у праці «Концептуалізація сакральної сфери в українській мові» з'ясувала мовні факти, зібрані на основі текстів української художньої, публіцистичної та наукової літератури від часу перших писемних пам'яток і до сьогодні, а також розмовного мовлення. Дослідниця проаналізувала процес концептуалізації сакральної сфери в українській мові на матеріалі концепту *душа* і виявила, що впродовж століть указане поняття українці сприймають передусім як джерело психічних виявів. Слово, яке є іменем концепту, виражає два оцінно спрямовані домінантні значення: «безсмертна нематеріальна основа в людині» та «людина». Авторка доходить висновку про впорядкованість і передбачуваність категоризації сакральної площини в мовній картині світу українців завдяки зв'язкам із системою етнічних вартостей [11].

На думку О. Селіванової, концепт «демонструє інтеграцію пропозиційного й асоціативно-термінального складників із наскрізним для них оцінно-емотивним компонентом-модусом, що корелює з аксіологізованими відчуттями, почуттями й емоціями» [10, с. 24]. Подібно до того, як слово розвивається шляхом побудови нових відношень, асоціативно-термінальна його частина стає рухливою, змінною та залежить від системи діалогічних зв'язків у просторі суспільства та культури. Урахування лінгвальної динаміки через розгляд первинних асоціативних відношень дозволяє розкрити оцінні особливості структур репрезентації знань, указуючи на внутрішню форму слова, яке є іменем концепту. Одним із домінантних у вітчизняній лінгвокультурі є концепт *краса*, який відображає перевагу емоційно-почуттєвого шляху освоєння дійсності, що закладено в кордоцентричності українців. О. Цапок розглянула це когнітивне утворення в дисертації «Мовні засоби репрезентації концепту *КРАСА* в поезії українських шістдесятників». Слово, яке є іменем концепту (пор. укр. *кресати*), мотивують у різних мовах поняття *слава*, *іскра*, *гарячий*, *творити*. Дослідниця виявила, що концепт *краса* формують

архетипні уявлення та він перебуває в асоціативних зв'язках зі змістом понять *світло*, *вогонь*, *сонце*, *зоря* й відповідними структурами репрезентації знань, що вказує оцінний профіль цього мисленнєвого утворення [15]. У такий спосіб О. Цапок продемонструвала, що найближче етимологічне значення сигналізує про місце когнітивної форми в концептосфері, визначає культурно значущі асоціації й артикулює відповідну оцінку.

Дослідження з лінгвокультурології стають дедалі більш інтегративними, поєднуючи когнітивний аспект і діалогічну інтерпретацію (О. Селіванова), яка уможливорює розгляд відношень текстів із контекстами різних типів, а також із прецедентними, фоновими знаннями. Проте діахронійний погляд на проблеми таких сучасних парадигм, як функційно-прагматична й когнітивно-дискурсивна, не зникає, а навпаки, стає все більш послідовним. В основу монографії та докторської дисертації Л. Кравець покладено концепцію компаративних фреймів, що дає змогу не тільки розмежувати донорську та реципієнтну зони метафор поетичного дискурсу ХХ ст., а й створити динамічну картину їхнього розгортання. Дослідниця аналізує динаміку словообразів із такими реципієнтними площинами, як «людина», «природа», «предмети», простежуючи їхні формування, розвиток і підтримку за допомогою контекстів різних типів. Зокрема, окреслюючи рух, зміну, трансформації метафоричних структур, які виражають антропний код лінгвокультури, мовознавця аргументовано стверджує: «Метафоричний динамізм виникав і внаслідок розширення асоціативного простору між донорською та реципієнтною зонами, і шляхом модифікації базової метафоричної моделі через залучення нових донорських» [4].

Мовотворчість зазнає прискорення під впливом драматичних суспільно-історичних ситуацій, зокрема воєнних конфліктів. Динаміка реалізації мовної системи посилилася через російсько-українську війну, що засвідчують сучасні лінгвістичні дослідження. С. Гриценко, характеризуючи мовленнєві інновації періоду російсько-української війни, слушно констатує: «Мова стала генератором і найвищою формою патріотизму, а також ключем для вивчення культури, історії, традицій, стала творцем культури, репрезентантом українського народу у світі, ореолом нації та її етнічним кордоном» [2, с. 10].

Г. Сята удокладнює опис «мовлення війни» та застосовує в процесі аналізу широкі узагальнення. Дослідниця вибудовує лінгвофілософську опозицію «свій – чужий», зауважуючи виразну поляриність її

частин завдяки реакції українського суспільства на війну та послуговуючись соціокультурним контекстом [13].

Аксіологійний лінгвістичний вимір дослідники спрямовують на окреслення семантичних профілів словообразів за допомогою виділення їхніх інтегральних сем, що створює умови для визначення оцінок як вербалізованих, так і невербалізованих понять і є релевантним для лінгвокультурології та лінгвоконцептології. Розглядаючи запозичення з російської мови, Т. Космеда окреслює моделі їхньої негативної семантизації, характеризує продукування дискурсивних сенсів як словесну протидію агресії та кваліфікує вказані явища з погляду впливу російсько-української війни на мовну комунікацію українців [3]. Урахування таких зв'язків допомагає вибудувати оцінні кореляції, занурені в історію слів, які – кожен зосібна – розгортають свій шлях функціонування та семантичного розвитку.

У сучасному мовознавстві констатовано семантичні зрушення як у загальних назвах, так й онімному репертуарі. Дослідники приділяють увагу актуалізації певних груп лексики, яка номінує воєнні реалії, зокрема хрематонімам, які, переходячи до інших розрядів власних назв, демонструють трансонімізацію. Як підкреслює В. Гойсак, назви «Байрактар», «Джавелін» і «Хаймарс» зазнають фонетичної, графічної, флексійної адаптації та створюють основу антропонімів, зоонімів, товаронімів, ергонімів, а також біблїонімів. Прикметно, що ці номени «стали мотиваторами нових назв на побутовому рівні, у галузях виробництва і торгівлі, нерідко цілком втрачаючи первинне значення, виконуючи символічну функцію інструмента інформаційної війни, засобу психологічної підтримки» [1, с. 41].

Динаміку мовомислення визначають і стимулюють психічні чинники. Г. Мартинова аналізує причини та наслідки змін в етносвідомості, які викликали воєнні події. Дослідниця простежує поглиблення негативної аксіологізації ворожого, що відобразилося в низці негативно забарвлених неолексем і перифраз, відображених у медійній комунікації (на позначення держави-агресора, її очільника, населення та ін.) [5]. Суспільство, що виборює свободу, послуговується спільною системою цінностей. Через воєнні події відбувається згуртування та розширення українськомовного соціуму, що стимулює, на думку Л. Масенко, перемогу нації на полі культури [6].

Під час воєнних потрясінь не припиняється процес категоризації та концептуалізації знань про світобуття, у які проникають нові судження й оцінки. Р. Христіанінова розглядає інтерпретативне поле концепту «Росія» в його зв'язках із контекстом збройного опору

українців у 2022–2023 рр. Дослідниця розмежовує різновиди вторинних номінувань держави, яка здійснила збройне вторгнення в Україну: «1) похідні від нормативних назв країни-ворога; 2) утворені від неофіційних назв країни-агресора; 3) утворені від зневажливих назв жителів Росії; 4) які виникли внаслідок семантичної деривації слів, раніше не асоційованих із поняттям " Росія "; 5) що виникли на основі поєднання лексеми *стан* з характеристичною лексемою» [14, с. 116]. Р. Христіанінова доходить висновку про домінування в складі вказаного концепту негативних морально-етичних, суспільно-політичних і соціокультурних характеристик ворожої держави.

Неспровоковане збройне вторгнення має бути відображене в енциклопедичному реєстрі, тому лінгвісти замислюються над вибором назви сучасного драматичного етапу української історії. У статті «Номінативно-аксіологічна парадигма денотата «Воєнні дії в Україні: 2022–2023» М. Степаненко наводить власні міркування з приводу цієї проблеми, простежуючи називання воєнних дій на теренах нашої держави та порушуючи питання створення енциклопедичної назви повномасштабного вторгнення, яка б відповідала даним історії, психології та політології [12].

**Висновки та перспективи дослідження.** Отже, крізь призму уявлень про мовну динаміку відбувається згладжування опозиції синхронії та діакронії, тому що мовлення невпинно демонструє зміни як нестандартизоване, рухливе, лінійне й індивідуалізоване. Такий рух аналізують не тільки історики мови, які оперують значними часовими відрізками, а й представники галузей, виниклих у межах функційно-прагматичної (лінгвокультурологія, соціолінгвістика, аксіолінгвістика) та когнітивно-дискурсивної парадигм (лінгвоконцептологія, лінгвокогнітологія та ін.). Дослідники переконливо демонструють, як воєнні події, висвітлені в засобах масової інформації, прискорюють лінгвальні зміни, виступаючи каталізатором семантичних, орфографічних, словотвірних трансформацій, а також перебудови аксіологічної картини світу. Перспективи дослідження пов'язуємо з висвітленням заявленої проблеми в інших, не охоплених у цій розвідці, галузях мовознавства.

### Література

1. Гойсак В. Особливості функціонування власних назв військової техніки та зброї в сучасній українській мові (на прикладі онімів «Джавелін», «Байрактар», «Хаймарс»). *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2024. Vol. XII/2. P. 33–45.
2. Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. *Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2022. №2. С.9–13.

3. Космеда Т. Негативно марковані лексико-семантичні запозичення з російської мови періоду російсько-української війни. *Мовознавчий вісник*. 2023. Вип. 35. С.18–28.

4. *Кравець Л.В. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст.: монографія*. Київ: Академія, 2012. 416 с.

5. Мартинова Г. І. Трансформації в українському етносоціумі та його мові як наслідок російсько-української війни. *Мовознавчий вісник*. 2023. Вип. 35. С.45–53.

6. Масенко Л. Україна перемогла на полі культури. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-viyna-kultura-peremoha/32845368.html> (дата звернення: 3.03.2024).

7. Мойсієнко В. Історична діалектологія української мови. Північне (поліське) наріччя : підручник. Київ: Академія, 2016. 284 с.

8. Мойсієнко В. М. Про південноукраїнський ікавізм та поліські дифтонги: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2007. 94 с. URL: [http://nacionalist.at.ua/news/mojsienko\\_v\\_m\\_pro\\_pivdenoukrajinskij\\_ikavizm\\_ta\\_poliski\\_diftongi/2020-12-24-479](http://nacionalist.at.ua/news/mojsienko_v_m_pro_pivdenoukrajinskij_ikavizm_ta_poliski_diftongi/2020-12-24-479)

9. Селіванова О. Світ свідомості в мові: монографічне видання. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.

10. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 843 с.

11. Скаб М. Динаміка семантики концепту *душа* в українській мові. *Українська мова*. 2007. № 3. С. 80–89/

12. Степаненко М. Номінативно-аксіологічна парадигма денотата «воєнні дії» в Україні: 2022–2023. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2023. Zeszyt XI /1. S.71–85.

13. Сютя Г. М. Лінгвософія опозиції «свій – чужий» у текстах періоду російсько-української війни. *Українська мова*. 2023. 2 (86). С. 3–34.

14. Христіанінова Р. Репрезентація концепту «Росія» в мовній картині світу українців сьогодення. *Мовознавчий вісник*. 2023. Вип. 35. С.116–125.

15. Цапок О. Мовні засоби репрезентації етноконцепту «краса» в поезії українських шістдесятників: автореферат дисертації...канд. філолог. наук: 10.02.01. Одеса, 2004. 20 с.

## References

1. Hoisak, V. (2024). *Osoblyvosti funktsiuvannia vlasnykh nazv viiskovoi tekhniki ta zbroi v suchasni ukrainiskii movi (na prykladi onimiv «Dzhavelin», «Bairaktar», «Khaimars»)*. [The Peculiarities of the Functioning of Proper Names of Military Equipment and Weapons in Modern Ukrainian Language (on the Examples of Onyms «Dzhavelin», «Bairaktar», «Khaimars»)] *Studia Ukrainica Posnaniensia*. Vol. XII/2. P. 33–45. [in Ukrainian].

2. Hrytsenko, S. (2022). *Movni innovatsii rosiisko-ukrainskoi viiny 2022 roku [Innovations in Language as a Result of Russian-Ukrainian War of 2022]. Literaturonnavstvo. Movoznavstvo. Folklorystyka – Literature Studies. Linguistics. Folk Lore Stuides*. № 2. P. 9–13. [in Ukrainian].

3. Kosmeda, T. (2023). *Nehatyvno markovani leksyko-semantychni zapozychennia z rosiiskoi movy periodu rosiisko-ukrainskoi viiny* [Negatively Marked Lexical-Semantical Borrowings from Russian Language of the Period of Russian-Ukrainian War]. *Movoznavchyi visnyk – Linguistic Herald*. № 35, p. 18–29 [in Ukrainian].
4. Kravets, L.V. (2012). *Dynamika metafory v ukrainskii poezii XX st.* [The Dynamics of Metaphor in Ukrainian Poetry of the 20<sup>th</sup> Century]. Kyiv: Akademiia Publ. 416 p. [in Ukrainian].
5. Martynova, H. (2023). *Transformatsii v ukrainskomu etnosotsiumi ta ioho movi iak naslidok rosiisko-ukrainskoi viiny* [The Transformations in Ukrainian Ethnic Society and Its Language as a Result of Russian-Ukrainian War]. *Movoznavchyi visnyk – Linguistic Herald*. № 35. P. 45–53 [in Ukrainian].
6. Masenko, L. *Ukraina peremohla na poli kultury* [Ukraine Has Won in the Sphere of Culture] URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-viyna-kultura-peremoha/32845368.html> [in Ukrainian].
7. Moisiienko, V. (2016). *Istorychna dialektolohiia ukrainskoi movy. Pivnichne (poliske) narichchia: pidruchnyk* [Historical Dialectology of Ukrainian Language. The Northern (Polisiia) Dialect: Manual]. Kyiv: Akademiia Publ. 284 p. [in Ukrainian].
8. Moisiienko, V.M. (2007). *Pro pivdennoukrainskyi ikavizm ta poliski dyfthonhy* [About Southern Ukrainian [i] Sound Domination and Polissia Diphthongs]. Zhytomyr: Zhytomyr Ivan Franko State University Publ. 94 p. [in Ukrainian].
9. Selivanova, O. (2012). *Svit svidomosti v movi* [The World of Consciousness in Language]. Cherkasy: Yu. Chabanenko Publ. 488 p. [in Ukrainian].
10. Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia* [Modern Linguistics: Encyclopedia of Terms]. Poltava: Dovkillia Publ. 843 p. [in Ukrainian].
11. Skab, M. (2007). *Dynamika semantyky kontseptu dusha v ukrainskii movi* [The Dynamics of the Concept «Soul» in Ukrainian Language]. *Ukrainska mova – Ukrainian Language*. № 3. P. 80–89. [in Ukrainian].
12. Stepanenko, M. (2023). *Nominatyvno-aksiolohiina paradyhma denotata «voienni dii» v Ukraini: 2022–2023* [The Nominative Axiological Paradigm of the Denotation «Military Action» in Ukraine; 2022–2023]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, Zeszyt XI /1, p.71–85. [in Ukrainian].
13. Siuta, H. (2023). *Lingvosofiia opozytsii «svii-chuzhyi» u tekstakh periodu rosiisko-ukrainskoi viiny* [The Linguosophy of the Opposition «Friend or Foes» in the Texts of the Period of Russian-Ukrainian War]. *Ukrainska mova – Ukrainian Language*. № 2(86), p. 3–34. [in Ukrainian].
14. Khrystianinova, R. (2023). *Reprezentatsiia kontseptu «Rosii» v movnii kartyni svitu ukrainsiv sohodennia* [The Representation of the Concept «Russia» in Language Picture of the World of Modern Ukrainians]. *Movoznavchyi visnyk – Linguistic Herald*. Iss. 35. P.116–125. [in Ukrainian].
15. Tsapok, O. (2004). *Movni zasoby reprezentatsii etnokontseptu «krasa» v poezii ukrainskykh shistdesiatnykiv: avtoreferat dysetatsii...kand. filoloh. nauk: 10.02.01* [Linguistic Means of the Representation of Ethnic Concept «Beauty» in the 1960s Ukrainian Poetry: Abstract of the Thesis for the Degree of PhD in Philology]. Odesa. 20 p. [in Ukrainian].

**Bondarenko A. I.**

Doctor of Philological Sciences, Professor

Department of the Ukrainian Language, Literature, Culturology and Journalism

Nizhyn Mykola Gogol State University

alla\_bon@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-4140-4733>.

**The Problem of Lingual Dynamics in Contemporary Linguistic Research**

*The paper addresses the question of lingual dynamics, the idea of which mitigates the polarization of synchrony and diachrony. It examines the mechanisms of language and speech changes within modern linguistic paradigms, including the functional-pragmatic and cognitive-discursive ones. The importance of the problem is explained not only for the history of language, but also for other linguistic fields: onomasiology, linguocultural studies, linguoconceptology, sociolinguistics, ethnolinguistics, axiolinguistics, etc. The article also focuses on the unfolding of lexical-semantic potential through the manifestation of implicit information in social, cultural, ideological and psychological contexts. It outlines the contribution of Ukrainian linguists to understanding the development of realized language subsystems during the Russian-Ukrainian war. The article systematizes information about the formation of occasionalisms, the actualization of various lexical groups, the negative connotation of words, and the emergence of occasional conjugation. It uncovers changes in the axiological linguocognitive picture of the world as a reaction of the Ukrainian-speaking society to the military invasion and a manifestation of resistance to aggression.*

**Key words:** synchrony, diachrony, speech dynamics, language subsystem, comparative-historical paradigm, functional-pragmatic paradigm, cognitive-discursive paradigm.